

Mariehamn den 4 februari 2013

Ägarstyrning i offentligt ägda bolag på Åland

Ålands Näringsliv gjorde under 2012 en djupare analys av den åländska ägarstyrningen i offentligt ägda bolag. Syftet var att klargöra hur den åländska offentliga ägarstyrningen i praktiken genomförs samt vilka eventuella förändringar som skulle vara att föredra då det gäller styrningen av dessa bolag. Varför är detta en viktig fråga för det åländska näringslivet?

De offentligt ägda bolagen agerar på den privata marknaden varvid styrningen av dessa bolag påverkar hur marknaden fungerar. Vidare betalar dessa bolag stora summor dividend till det offentliga och därutöver disponerar bolagen vad man i en vidarebemärkelse kunde betrakta som samhällsmedel. Bolagen är således ägda av det åländska folket och därmed måste de betraktas ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. En förbättring av ett samhällsägt bolags resultat förbättrar såväl det offentliga som privatpersoners ekonomi. Samtidigt som deras agerande på den privata marknaden påverkar hela det åländska samhället och i synnerhet de privatägda bolagen. Bolag som inte alla gånger har samma möjligheter som de offentligt ägda bolagen va det gäller t.ex. säkerheter vid tagande av lån.

Att ägarstyrning är föremål för diskussion är inga ledes en åländsk företeelse och det har fastställts riktlinjer för styrning av bl.a. OECD. Analyser av samhällsägda bolags produktivitet och lönsamhet har även genomförts och de visar på att offentligt ägda bolag i snitt presterar 1-2 procent sämre än privatägda bolag.

Förslag till förändringar

Ägarstyrningen på Åland varierar ganska stort beroende av företag. Det saknas en tydlighet samt en enhetlig linje i ägandet. Detta blev tydligt i och med de intervjuer Ålands Näringsliv gjort med vd:ar i fem åländska offentligt ägda bolag.

I följande stycken lyfter vi områden samt förslag på åtgärder som kunde förbättra den offentliga ägarstyrningen på Åland. Dessa åtgärder tror vi leder till att ägarstyrningen blir tydligare och att bolagen blir ännu mer lönsamma.

Kapitalstruktur

Kapitalstrukturen i ett bolag kan påverka hur marknaden fungerar som helhet. I synnerhet i ett litet samhälle som det åländska. Därför är det viktigt att bolagen har en så ändamålsenlig samt effektiv kapitalstruktur som möjligt. Vi tror att landskapet bör analysera och pröva bolagens kapitalstruktur ur ett omvärldsperspektiv och den prövningen bör ske inom ramen att fastställa de ekonomiska målen. Detta kan leda till kapitaltillförsel men även lika gärna att en utdelning sker utöver det man stipulerar i en eventuell utdelningspolicy.

Ekonomiska mål

Landskapsregeringen måste ställa tydligare ekonomiska mål. Målen måste vara ambitiösa och långsiktiga samt hålla bolagets finansiella risk på en rimlig nivå.

Vidare skall målen försäkra att ägaren får hållbara och förutsägbara utdelningar.

Det är även viktigt att det finns mål som går att följa upp och då främst mål gällande lönsamhet, effektivitet samt risknivå.

De ekonomiska mål man bör följa upp kan med fördel definieras enligt den svenska ägarstyrningsmodellen. Det är mål inom följande kategorier:

- Lönsamhetsmål (till exempel avkastning på eget kapital eller rörelsemarginal)
- Kapitalstruktur mål (till exempel soliditet eller räntetäckningsgrad)
- Utdelningsmål (till exempel andel av nettovinst eller eget kapital)

Vid arbetet med dessa mål är det viktigt att hela tiden taga i beaktande att de ekonomiska målen är ägarens kostnad för eget kapital eftersom denna kostnad ytterst avgör om det offentliga som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande ägandet i ett bolag innebär.

Målen bör fastställas av bolagsstämman.

Styrelsenominering

Landskapsregeringen måste sätta krav på hög kompetens i styrelserna. Kompetensen skall vara väl anpassad till respektive bolags verksamhet och framtida utmaningar.

Ledamöterna skall förväntas ha hög integritet och motsvara de krav på gott omdöme som förväntas av företrädare för ägarna.

Enhetliga principer för nominering för en strukturerad styrelsenomineringsprocess bör tas fram. Genom detta kan det säkerställas att bolagen får en kompetensförsörjning som motsvarar den som bolagen eftersträvar.

Inför nomineringen av kandidater till styrelsen bör landskapsregeringen noggrant analysera kompetensbehovet hos respektive bolag. Detta utgående från bolagets verksamhet samt framtida utmaningar.

Vi tror även att för att en person över huvud taget skall bli intressant för ett uppdrag inom en landskapsägd styrelse krävs en hög kompetens inom relevant affärsverksamhet, branschutveckling, finansiella frågor eller andra relevanta områden. Personen skall även ha stark integritet och förmåga att se till bolagets bästa.

Styrelsens sammansättning

Hur skall då styrelserna se ut i dessa företag? Vi tror man bör lägga fokus på följande:

- Företagets kompetensbehov måste vara i fokus.
- Sammansättningen skall spegla företagets krav på branschkunskap eller annan direkt relevant kunskap.

Utvärdering av styrelsens arbete

Av intervjuerna framkommer att det finns brister i rapporteringssystemen. Vi anser att det bör åläggas styrelseordförandena ett större ansvar att rapportera till landskapsregeringen. Inte enbart vid bolagsstämmor. Med fördel kunde en rapporteringsmodell liknande den som Statsrådets kansli för ägarstyrning använder sig av även fungera som grund för en åländsk rapporteringsmodell. Se mall på http://valtioniomistus.fi/svenska/files/2011/12/20111103_VNn_PERIAATEPAeAeTOeS_RU_OTSI1.pdf (sid 31).

Kartläggning av marknaden

Landskapsregeringen bör därutöver årligen genomföra en kartläggning av konkurrenssituationen på den marknad där det samhällsägda bolaget agerar. Klart och tydligt bör det definieras vilka företag de samhällsägda bolagen konkurrerar med samt vilken inverkan det har på den aktuella marknaden samt hur det påverkar hela det åländska samhället.

Slutligen tror vi att landskapsregeringen genom dessa relativt enkla åtgärderna skulle få en ägarstyrning som är klarare och mer konsekvent än den är idag. Detta skulle gynna hela det åländska samhället och spelreglerna skulle bli tydligare och klarare.

Ålands Näringsliv

Daniel Dahlén
Verkställande direktör

För känndeom:

Näringsminister Fredrik Karlström
Finansminister Roger Nordlund
Paf
Ålands Radio & TV

Kraftnät Åland
Posten Åland
Ålands Utvecklings Ab